Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Legal Studies, 2020; 4 (115): 5-9
УДК: 342.9:347.234
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2020/5.115-1

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing center "Kyiv University", 2020

А. Антоненко, асп.
ORCID ID: 0000-0003-2421-7768
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕКСПРОПРІАЦІЙНИЙ ДОГОВІР. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Статтю присвячено визначенню шляхів удосконалення нормативно-правової регламентації договірних відносин викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб з урахуванням європейського досвіду регулювання експропріації. Для її досягнення використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, включаючи системно-структурний, структурно-логічний, порівняльно-правовий, дедукції, індукції, аналізу, синтезу та ін. Підкреслено необхідність урахування європейського досвіду нормативно-правового регулювання експропріації для оптимізації українського законодавства у цій сфері. Установлено, що договір викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб за українським законодавством, як загальна ідея, яка нині реалізується за допомогою цивільно-правових угод, та експропріаційний договір окремих європейських держав (Німеччини, Швейцарії, Ліхтенштейну) є одним і тим самим правовим інструментом. Доведено доцільність упровадження у законодавство та правову практику спеціального договору, призначеного виключно для врегулювання питань викупу майна для суспільних потреб, яким є експропріаційний договір. Наголошено на доцільності запозичення європейського досвіду стосовно іменування договору викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб і зміни його назви відповідно до цього на "експропріаційний договір", а також щодо визначення його істотних умов. Запропоновано у зв'язку із цим зміни й доповнення до Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності". Додатково наголошено на доцільності зміни назви процедури викупу на процедуру добровільної експропріації (або добровільного відчуження об'єктів приватної власності для суспільних потреб).

Ключові слова: викуп об'єктів приватної власності для суспільних потреб, експропріація, добровільна експропріація, відчуження об'єктів приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, договір викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб, договір про експропріацію, експропріаційний договір, європейський досвід.

ВСТУП

Актуальність проблематики і постановка проблеми. Відповідно до ч. 1 ст. 1, ч. 1-3 ст. 12 Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності" [1] викуп об'єктів приватної власності для суспільних потреб здійснюється шляхом укладення договору купівлі-продажу, договору міни чи іншого правочину, що передбачає передачу права власності. Це свідчить про кілька властивих сучасному стану нормативно-правового регулювання відчуження об'єктів приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності (далі – експропріація) рис та недоліків: 1) юридична невизначеність правової сутності відносин викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб (далі – відносини викупу для суспільних потреб, викуп для суспільних потреб), а також змісту й форми договору викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб (далі – договір викупу) через передбачену законодавцем можливість використовувати будь-які правочини, що передбачають передачу права власності, та виникнення у зв'язку із цим різних типів правовідносин із приводу їхнього укладення; 2) нівелювання самостійної сутності договору викупу, який фігурує у ч. 3 ст. 153 Земельного кодексу (далі – ЗК) України [2], оскільки концепція цього договору так і не розроблена в Україні (на відміну від розвинених європейських держав, що буде розглянуто нижче), і в решті положень нормативно-правових актів він замінений низкою цивільно-правових угод; 3) прогалини та неузгодженість із чинними нормативно-правовими актами, які виражаються зокрема в тому, що застосована конструкція "інші правочини, що передбачають передачу права власності" не відповідає жодному існуючому типу договору, який може бути використаний із метою експропріації, поза договором купівлі-продажу і договором міни. На це звертають увагу й інші вчені, зокрема як підтвердження можна навести міркування О. С. Яворської, яка акцентує на недоречності застосування термінології, що створює оманливе враження про можливість укладення відповідно до закону будь-якого правочину про передання майна у власність, оскільки з урахуванням мети, сфери застосування й інших ознак такими можуть бути лише такі оплатні договори відчуження, якими є угоди купівлі-продажу та міни [3]; 4) порушення вимог до нормативно-правових актів і правил юридичної (нормотворчої, нормопроєктної) техніки, зокрема стосовно точності термінології, узгодженості з положеннями нормативно-правових актів, відсутності суперечностей, доступності для розуміння тощо [4; 5; 6, с. 117–119; 7, с. 153–154; 8]; 5) неузгодженість з європейською практикою регулювання відносин експропріації, яка передбачає використання єдиного виду договору, спеціально передбаченого законодавством для окреслених цілей, та його адміністративно-правовий супровід (зазначене підтверджується результатами дослідження, які ми викладемо нижче у статті) тощо.

Указане варто доповнити тим, що викуп для суспільних потреб і купівля-продаж (а також міна) є зовсім різними правовідносинами, не дивлячись на схожість назв, на користь чого свідчать наукові розробки дореволюційних часів та сьогодення, включаючи праці О. О. Башмакова [9, с. 104], Є. В. Васьковського [10, с. 165], М. В. Венеціанова [11, с. 53–54], Д. І. Мейєра [12, с. 336], Г. Ф. Шершеневича [13, с. 465; 14, с. 298] та Є. П. Суєтнова [15]. А тому вбачаємо недоцільним використання договору купівлі-продажу (або міни) для договірного регулювання відносин викупу для суспільних потреб.

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне замислитись над можливістю змінити усталений підхід до регулювання експропріації – чому б не ввести у правовий обіг нову для вітчизняної, але звичну для європейської юридичної практики правову конструкцію експропріаційного договору, залишивши договори купівлі-продажу і міни для використання за їх безпосереднім

© Антоненко А., 2020

призначенням – оформлення відносин купівлі-продажу та міни?! Такий крок дозволить не лише розв'язати названі вище проблеми й недоліки, але й наблизить вітчизняне законодавство до європейського, зробить його більш сучасним та адекватним правовим реаліям публічного адміністрування.

З огляду на це, **метою статті** є визначення шляхів удосконалення нормативно-правової регламентації договірних відносин викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб з урахуванням європейського досвіду регулювання експропріації.

Об'єкт дослідження становлять договірні відносини викупу об'єктів приватної власності для суспільних потреб в Україні й окремих європейських державах.

Методологію дослідження складають загальні та спеціальні методи наукового пізнання, включаючи такі: системно-структурний, структурно-логічний, порівняльно-правовий, дедукції, індукції, аналізу, синтезу та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Приступаючи до викладу основного матеріалу, зауважимо, що інститут експропріації виник у Європі, а саме, як указував Є. В. Васьковський, у Франції у XIV ст. [10, с. 165]. Згодом, у XIX ст., коли експропріація набула належної організації й упорядкування, французькі закони стали основою для становлення законодавства про експропріацію інших держав [10, с. 165]. І саме європейські наукові праці, передусім німецькі, становили собою фундамент для вітчизняних досліджень у цій сфері, що сприяло формуванню інституту експропріації в Україні, яка перебувала на той час у складі Російської імперії. Наприклад, М. В. Венеціанов зауважував свого часу, що "у російському законодавстві інститут експропріації є відображенням ідей і законодавчих праць, які мали місце у державах Західної Європи" [11, с. 26]. Тому так важливо, на нашу думку, опиратись саме на європейській досвід із цих питань, адже у вказаних державах зародився інститут експропріації, у них він становився і розвивався певним чином. І на відміну від нашої держави (через відомі історичні обставини [16]), у них не припинявся розвиток цього інституту, напрямки у його регулюванні не змінювалися так кардинально і стрімко, як це було в Україні, і врешті-решт він набув у цих державах свого остаточного оформлення й вигляду, тоді як в Україні все ще оперують дореволюційними інструментами та поглядами. Зважаючи на це, пропонуємо переглянути вітчизняний договір викупу крізь призму європейського досвіду у цій сфері.

Рухаючись в окресленому напрямку, зазначимо, перш за все те, що для позначення договорів викупу у європейських державах застосовують порівняно з Україною зовсім іншу термінологію, яка підкреслює їхню специфіку та призначення. Наприклад, у Швейцарії на рівні нормативно-правових актів окремих кантонів (§ 63 Закону кантону Цуг "Про планування та будівництво" ("Planungs- und Baugesetz") [17], ст. 56 Закону кантону Берн "Про експропріацію" [18], ст. 26 Закону кантону Вале "Про експропріацію" [19], § 18 Постанови Урядової Ради кантону Ааргау "Про розподіл землі, регулювання меж та експропріацію" від 23 лютого 1994 р. [20] та ін.) договір викупу позначається за допомогою терміну "Enteignungsvertrag", який можна перекласти, як "договір про експропріацію" або "експропріаційний договір".

Ця практика властива також іншим європейським країнам. Зокрема, не дивлячись на широкий ужиток абстрактного терміну "Einigung" у нормативно-правових актах Німеччини (наприклад, § 110 Будівельного кодексу Німеччини [21], § 27 Закону землі Бранденбург "Про експропріацію" [22], § 27 Закону Тюрінгії "Про експропріацію" [23], § 30 Закону Нижньої Саксонії "Про експропріацію" [24] та ін.) та "Vereinbarung" у законах Ліхтенштейну (§ 62 Закону Князівства Ліхтенштейн "Про процедуру у випадках експропріації" [25]), які однаково перекладаються, як "угода", у наукових джерелах їх завжди позначають за допомогою названого вище поняття "Enteignungsvertrag" [26, с. 507; 27, с. 377; 28, с. 136] або його аналога "Exproprіationsvertrag" [29, с. 203; 30, с. 126–127].

Істотні умови експропріаційних договорів зазвичай стосуються форми, розміру та порядку виплати компенсації (§ 4 Закону Князівства Ліхтенштейн "Про процедуру у випадках експропріації", ст. 56 Закону "Про експропріацію" кантону Берн, ст. 26 Закону кантону Вале "Про експропріацію"), тоді як решта умов експропріації можуть бути визначені за допомогою адміністративного акта [30, с. 127]. З огляду на предмет таких договорів їх можна ще називати угодами про компенсацію, що також набуло закріплення на нормативному рівні. Наприклад, у ч. 2 ст. 26 Закону кантону Вале "Про експропріацію" поряд з "Enteignungsvertrag" вживається термін "Vereinbarung über die Entschädigung" (який перекладається, як "угода про компенсацію").

Окреслений підхід до регламентації змісту експропріаційного договору схожий із вітчизняним. Зокрема, якщо звернути увагу на положення ч. 2 ст. 11 Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності", то можемо побачити, що процедура проведення переговорів щодо умов викупу та подальшого укладення передбачає вирішення питань викупної ціни, термінів та інших умов, які переважно стосуються компенсації за експропрійоване майно.

Проте у такому разі виникає питання з приводу доцільності та можливості врахування у цих договорах умов, які стосуються решти питань експропріації, зокрема безпосереднього порядку передачі (обміну) майна, строків її реалізації (наприклад, протягом якого часу колишній власник має виїхати з будинку, залишити територію земельної ділянки, вивезти усі особисті речі), прав та обов'язків, які виникають із цього приводу (наприклад, чи може колишній власник вивезти вікна й двері, піч, сантехніку з будинку, викорчувати дерева чи саджанці, у якому стані він має передати майно, чи має бути воно не пошкоджене, чи має бути земельна ділянка та будинок охайними тощо). На нашу думку, урахування в межах експропріаційного договору всіх можливих умов експропріації, включаючи названі, є логічним і корисним, оскільки дозволяє максимально врегулювати ці відносини на взаємовигідних і зручних умовах. Це узгоджується із сутністю адміністративно-правових відносин (для яких властиві чітка регламентація процедури та дозволених суб'єктам публічної адміністрації дій) і сприяє забезпеченню максимального дотримання прав та інтересів власників експропрійованого майна (наприклад, уникнути раптового вилучення майна, забезпечити максимально комфортний процес відчуження майна і з психологічної, і з матеріальної точки зору, зокрема, щоб приватні особи встигли звикнути до думки, що це майно більше їм не належить, щоб вони встигли переїхати та/або придбати нове майно на заміну експропрійованому тощо), а також ефективне виконання завдань і функцій публічної адміністрації (наприклад, сприяє раціональному вирішенню організаційних питань, зменшенню витрат часу, плануванню подальших дій тощо).

З огляду на це, оптимальним виглядає досвід договірного регулювання Німеччини, який поза іншим передбачає вирішення в межах договору питання про передачу або обтяження права власності на експропрійоване

майно (§ 111 Будівельного кодексу Німеччини). На нашу думку, його запозичення сприятиме дотриманню засад диспозитивності та рівноправності сторін у відносинах викупу, зробить процес експропріації менш обтяжливим для власників майна, оскільки максимально враховуватиме їхні побажання, потреби й інтереси, а також попереджатиме можливість свавільного вирішення цих питань посадовими особами суб'єктів публічної адміністрації на власний розсуд. На нашу думку, можливість альтернативного вирішення цих питань шляхом видання адміністративного акта, як це має місце у Ліхтенштейні [30, с. 127], потребує від посадових осіб високого рівня правової свідомості, праворозуміння, відповідальності, а також емпатії, що, на жаль, властиве не кожній людині, яка пов'язує своє професійне життя з публічною службою. Видання ж адміністративного акта без врахування інтересів власника майна суперечитиме сутності та засадам відносин викупу. Тому єдиним можливим та ефективним способом урегулювання зазначених питань є обговорення їх як умов договору викупу та включення їх до його змісту (поряд з умовами компенсації).

Щодо назви договору викупу, то вважаємо, що для іменування окресленої категорії угод доцільно використовувати термін "експропріаційний договір" (а не "договір викупу" чи "угода про компенсацію"). Даний висновок зумовлено тим, що така назва дозволяє: по-перше, чітко відмежувати цей вид договорів від цивільно-правових (зокрема через співзвучність викупу з купівлею-продажем); по-друге, уникнути дискусійних аспектів правової природи викупу, оскільки, як відомо, принцип повної компенсації (або відшкодування) здавна розглядається вченими як цивільно-правовий і використовується проти визнання публічно-правової природи експропріації [11, с. 60, 65]; по-третє, не обмежує зміст договору виключно питаннями компенсації, допускаючи можливість урегулювання ним усіх умов експропріації, включаючи порядок передачі майна.

ВИСНОВКИ. Отже, підсумовуючи викладене у статті, зазначимо таке. По-перше, не дивлячись на відмінності у назвах, вітчизняний договір викупу (як загальна ідея, яка нині реалізується за допомогою цивільно-правових угод) та експропріаційний договір окремих європейських держав (Німеччини, Швейцарії, Ліхтенштейну) є одним і тим самим правовим інструментом, на користь чого вказують однакові суб'єктний склад, призначення, сфера застосування й істотні умови: вони застосовуються з метою договірного врегулювання відносин, які виникають із приводу експропріації належного приватній особі майна (прав) та виплати цій особі компенсації за відчужуване майно та включають умови щодо викупної ціни, її форми, розміру, порядку виплати, строків тощо.

Це, по-друге, доводить, що впровадження у правовий обіг спеціального договору, призначеного виключно для врегулювання питань викупу майна для суспільних потреб, не лише можливе, але й ефективне, що підтверджується тривалою практикою використання експропріаційних договорів у розвинених європейських державах. На нашу думку, такий підхід до договірного регулювання викупу є кращим, оскільки позбавлений недоліків, властивих сучасній процедурі експропріації в Україні та названих на початку статті, а тому його доцільно запозичити.

По-третє, з метою оптимізації нормативно-правового регулювання відносин викупу доцільно запозичити німецький досвід стосовно визначення істотних умов експропріаційного договору і, як наслідок, доповнити ч. 3 ст. 11 Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності" в частині перерахування умов викупу тими умовами, які пов'язані з процесом передачі майна, а також іншими аспектами процесу експропріації. Експропріація не є різновидом торгівлі, а договір, який укладається за наслідком проведення переговорів, не є звичайним договором купівлі-продажу, він опосередковує експропріацію майна на добровільних засадах, а отже повинен передбачати всі аспекти експропріації, які зачіпають і можуть вплинути на права й інтереси сторін договору.

По-четверте, доцільно запозичити також зарубіжну практику щодо іменування цього договору (з окреслених вище причин) та внести такі зміни до Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності": до ст. 1, замінивши "шляхом укладення договору купівлі-продажу чи іншого правочину" на "шляхом укладення експропріаційного договору"; до ч. 1 ст. 12 шляхом заміни "укладення договору купівлі-продажу" на "укладення експропріаційного договору" та скасування частини "У разі надання особі у власність земельної ділянки чи іншого майна замість викупленого може укладатися договір міни"; до ч. 2 ст. 12, замінивши "договір купівлі-продажу (іншого правочину, що передбачає передачу права власності)" на "експропріаційний договір"; до ч. 3 ст. 12, замінивши "договір купівлі-продажу (іншого правочину, що передбачає передачу права власності)" на "експропріаційний договір"; до ч. 1 ст. 15 і ч. 1 ст. 18, замінивши "договору купівлі-продажу (іншого правочину, що передбачає передачу права власності)" на "експропріаційного договору".

З огляду на це, не зайвим буде переглянути й назву процедури викупу загалом, оскільки вона створює оманливе враження, що йдеться про купівлю-продаж (звернімо увагу на термінологічний ряд викуп-викуповувати-купувати-купівля). На нашу думку, із цією метою доцільно застосувати термін "добровільна експропріація" або "добровільне відчуження для суспільних потреб". Упровадження терміну "добровільна експропріація" наблизить українське законодавство до європейського. У свою чергу, термін "добровільне відчуження" вже обґрунтовується у вітчизняних наукових джерелах [31, с. 95] та узгоджується з національним підходом до іменування процедури експропріації. Так чи інакше, обидва терміни, на нашу думку, максимально повно відображають сутність і зміст відносин викупу, вносять чіткість, точність та ясність у їхнє розуміння, не викликають сумнівів щодо їхнього змісту, наслідків, призначення і природи. Отже, термін "викуп" також доречно замінити у всіх структурних частинах Закону України "Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності" на "добровільна експропріація" (на нашу думку, цей термін є оптимальним з огляду на європейський досвід і його лаконічність) або "добровільне відчуження для суспільних потреб".

Список використаних джерел

1. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text (дата звернення: 21.09.2020).

2. Земельний кодекс України : від 25 жовтня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text (дата звернення: 21.09.2020).

3. Яворська О. С. Договір як правова підстава викупу земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, для суспі-

льних потреб / О. С. Яворська // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 73. – С. 369–375.

4. Методичні рекомендації щодо розроблення проєктів законів та дотримання вимог нормопроєктної техніки : Постанова колегії Міністерства юстиції України : від 21 листопада 2000 р. – № 41. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041323-00#Text (дата звернення: 21.09.2020).

5. Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проєктів нормативно-правових актів : Постанова колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р. – № 41. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00#Text (дата звернення: 21.09.2020).

6. Дідич Т. О. Нормопроєктування: питання теорії та методології: монографія. Т. О. Дідич. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2010. – 160 с.

7. Косович В. М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-правових актів України : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.01 / В. М. Косович. – Львів, 2015. – 488 с.

8. Биля-Сабадаш І. О. Нормотворча техніка як інструмент забезпечення системності законодавства / І. О. Биля-Сабадаш // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 24–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2010_1_6 (дата звернення: 21.09.2020).

9. Башмаков А. А. Основныя начала ипотечнаго права : лекции // А. А. Башмаков. – Либава : Лито-Типографія М. Петерсона, 1891. – XVIII. – 248 с.

10. Васьковскій Е. В. Учебникъ гражданскаго права. Вып. II. Вещное право / Е. В. Васьковскій. – Санкт-Петербургъ : Издание юридическаго книжнаго магазина Н. К. Мартынова, 1896. – 190 с.

11. Венеціанов М. Экспропріація съ точки зрѣнія гражданскаго права / М. Венеціанов. – Казань : Типографія Императорскаго Университета, 1891. – 114 с.

12. Мейер Д. И. Русское гражданское право : Чтения, изданные по записками слушателей / Д. И. Мейер ; ред. А. И. Вицын. – 8-е изд., с испр. и доп. А. Х. Гольмстена. – Санкт-Петербургъ : Типографія Д. В. Чичинадзе, 1902. – 804 с.

13. Шершеневич Г. Ф. Избранное. В 6 т. Т. 4, включая Общую теорию права / Г. Ф. Шершеневич ; вступ. слово, сост. П. В. Крашенников. – М. : Статут, 2016. – 752 с. (Юристы, изменившие право, государство и общество).

14. Шершеневич Г. Ф. Избранное. В 6 т. Т. 5. Учебник русского гражданского права / Г. Ф. Шершеневич ; вступ. слово, сост. П. В. Крашенников. – М. : Статут, 2017. – 832 с. (Юристы, изменившие право, государство и общество).

15. Суєтнов Є. П. Юридична природа угоди, що укладається під час викупу земельної ділянки та розміщеного на ній нерухомого майна для суспільних потреб / Є. П. Суєтнов // Науковий вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія Право. – 2013. – Вип. 23, ч. II, т. 2. – С. 63–67.

16. Антоненко А. Про причини відсутності адміністративно-правових досліджень проблематики з відчуження об'єктів приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності / А. Антоненко // Право України. – 2019. – № 7. – С. 247–263.

17. Planungs- und Baugesetz (PBG) des Kantons Zug : Vom 26. November 1998 (Stand 1. Juli 2019). URL: https://bgs.zg.ch/app/de/texts_of_law/721.11 (дата звернення: 21.09.2020).

18. Gesetz über die Enteignung des Kantons Bern : vom 03.10.1965 (Stand 01.01.2011). URL: https://www.belex.sites.be.ch/frontend/versions/563?locale=de (дата звернення: 21.09.2020).

19. Enteignungsgesetz des Kantons Wallis : vom 08.05.2008 (Stand 1.01.2010). URL: https://lex.vs.ch/app/fr/texts_of_law/710.1/versions/1964?all_languages=true&diff=split (дата звернення: 21.09.2020).

20. Verordnung ber Landumlegung, Grenzbereinigung und Enteignung : Der Regierungsrat des Kantons Aargau, Vom 23.02.1994 (Stand 01.01.2013). URL: https://gesetzessammlungen.ag.ch/frontend/versions/1565?locale=de (дата звернення: 21.09.2020).

21. Baugesetzbuch (BauGB) : vom 23. Juni 1960 (Stand am 8. August 2020). URL: http://www.gesetze-im-internet.de/bbaug/BJNR003410960.html#BJNR003410960BJNG001804116 (дата звернення: 21.09.2020).

22. Enteignungsgesetz des Landes Brandenburg (EntGBbg) : vom 19. Oktober 1992. *GVBl.*I/92. № 22. S. 430. URL: https://bravors.brandenburg.de/de/gesetze-211753#27 (дата звернення: 21.09.2020).

23. Thüringer Enteignungsgesetz (ThüEG) : vom 23. März 1994 (Stand am 06. September 2020). URL: http://landesrecht.thueringen.de/jportal/;jsessionid=D6083B798927969A7AEA6B9DFF615060.jp11?quelle=jlink&query=EnteigG+TH&psml=bsthueprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-EnteigGTH1994rahmen (дата звернення: 21.09.2020).

24. Niedersächsisches Enteignungsgesetz (NEG) : vom 6. April 1981 (Stand am 06. September 2020). URL: http://www.nds-voris.de/jportal/;jsessionid=F776CA2C67ED795C4D5A8C33B6D901CF.jp28?quelle=jlink&query=EnteigG+ND&psml=bsvorisprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-EnteigGNDpP30 (дата звернення: 21.09.2020).

25. Gesetz über das Verfahren in Expropriationsfällen des Fürstentums Liechtenstein: vom 23. August 1887. URL: https://www.gesetze.li/konso/1887004000 (дата звернення: 21.09.2020).

26. Besonderes Verwaltungsrecht / Eberhard Schmidt-Assmann, Peter Badura, Rüdiger Breuer usw. ; Eberhard Schmidt-Assmann (ed.). – Berlin : der Gruyter Recht, 2005. – 926 s.

27. Brandt J. Handbuch Verwaltungsverfahren und Verwaltungsprozess. 3., neu bearbeitete und erweiterte Auflage / J. Brandt, M. Sachs (Hrsg.). – Heidelberg : C. F. Müller (Verlag), 2009. – 1291 s.

28. Kley A. Grundriss des Liechtensteinischen Verwaltungsrecht / A. Kley. – Vaduz : Liechtensteinische Akad. Ges., 1998. – 343 s. (Liechtenstein, Politische Schriften, Bd. 23)

29. Turegg Kurt Egon. Lehrbuch des Verwaltungsrechts. 4-te Auflage / Kurt Egon Turegg ; Erwin Kraus (ed.). – Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1962. – 708 s.

30. Wille Herbert. Liechtensteinisches Verwaltungsrecht. Ausgewählte Gebiete / Herbert Wille. – Liechtenstein Politische Schriften. Band 38. Schaan : Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2004. – 681 s.

31. Дудник Д. В. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб: цивільно-правовий аспект : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.03 / Д. В. Дудник. – Х. , 2015. – 204 с.

References

1. The Law of Ukraine on alienation of land plots, other real estate objects located on them, which are in private ownership, for public needs or for reasons of public necessity. (2009, November 17). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text (in Ukrainian)

2. Land Code of Ukraine. (2001, October 25). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text (in Ukrainian)

3. Yavorska, O. S. (2014). The agreement as the legal basis of land, other immovable property objects there located redemption for public purposes [Contract as a legal basis for the purchase of land, other real estate located on it, for public use]. Current Problems of State and Law, 73, 369-375 (in Ukrainian)

4. Methodical recommendations on the development of draft laws and compliance with the requirements of normative legislative drafting techniques of Ministry of Justice of Ukraine. (2000, November 21). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00#Text (in Ukrainian)

5. Methodical recommendations for conducting legal examination of draft regulations of Ministry of Justice of Ukraine. (2000, November 21). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00#Text (in Ukrainian)

6. Didych, T. O. (2010). Normoproektuvannia: pytannia teorii ta metodolohii [Legislative drafting: issues of theory and methodology]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeiskoho universytetu.

7. Kosovych, V. M. (2015). Zahalnoteoretychni aspekty udoskonalennia normatyvno-pravovykh aktiv Ukrainy [General theoretical aspects of perfection of normative legal acts of Ukraine]. [Thesis for the Degree of Doctor of Law, Ivan Franko Lviv National University].

8. Bylia-Sabadash, I. O. (2010). Rule-Making Technique as the Instrument of the Legislation Systematic Character Ensuring. Forum of Law, 1, 24-33. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2010_1_6 (in Ukrainian)

9. Bashmakov, A. A. (1891). Osnovnyja nachala ipotechnago prava [Basic principles of mortgage law]. Libava: Lito-Tipografija M. Petersona.

10. Vas'kovskij, E. V. (1896). Uchebnik" grazhdanskago prava. Vyp. II. Veshhnoe pravo. [Textbook of civil law. Vol. II. Property law]. Sankt-Peterburg: Izdanie juridicheskago knizhnago magazina N. K. Martynova.

11. Venecianov, M. (1891). Jekspropriacija s" tochki zrѣnija grazhdanskago prava [Expropriation from the point of view of civil law]. Kazan: Tipografija Imperatorskago Universiteta.

12. Mejer, D. I., Vicyn, A. I. (ed.). (1902). Russkoe grazhdanskoe pravo: Chtenija, izdannye po zapiskam" slushatelej [Russian civil law: Readings published according to the notes of listeners] (8th ed., rev. and suppl. Gol'msten, A. H.). Sankt-Peterburg: Tipografija D. V. Chichinadze.

13. Shershenevich, G. F., Krashennikov, P. V. (comp.). (2016). T. 4 vkljuchaja Obshhuju teoriju prava [T. 4 inkl. General theory of law]. (Izbrannoe : V 6 t.) [Select in 6 t]. Moscow: Statut.

14. Shershenevich, G. F., Krashennikov, P. V. (comp.). (2017). T. 5. Uchebnik russkogo grazhdanskogo prava [T. 5. Textbook of Russian civil law]. (Izbrannoe : V 6 t.) [Select in 6 t]. Moscow: Statut.

15. Suietnov, Ye. P. (2013). The legal nature of the bargain concluded during the redemption of land plot and placed on it real estate for public needs. Scientific herald of Uzhgorod national university. Series: Law, No. 23, Pt. II, Vol. 2, 63-67 (in Ukrainian)

16. Antonenko, A. (2019). Why there are no administrative-law studies of the issue relating to private ownership alienation for the social needs and on the grounds of social necessity. Law of Ukraine, 7, 247-263 (in Ukrainian)

17. Planungs- und Baugesetz (PBG) des Kantons Zug. (1998, November 26). Retrieved from https://bgs.zg.ch/app/de/texts_of_law/721.11

18. Gesetz über die Enteignung des Kantons Bern (1965, Oktober 3). Retrieved from https://www.belex.sites.be.ch/frontend/versions/563?locale=de

19. Enteignungsgesetz des Kantons Wallis (2008, Mai 8). Retrieved from https://lex.vs.ch/app/fr/texts_of_law/710.1/versions/1964?all_languages=true&diff=split

20. Verordnung ьber Landumlegung, Grenzbereinigung und Enteignung der Regierungsrat des Kantons Aargau. (1994, Februar 23). Retrieved from: https://gesetzessammlungen.ag.ch/frontend/versions/1565?locale=de

21. Baugesetzbuch. (1960, June 23). Retrieved from http://www.gesetze-im-internet.de/bbaug/

22. Enteignungsgesetz des Landes Brandenburg (EntGBbg). (1992, Oktober 19). Retrieved from: https://bravors.brandenburg.de/de/gesetze-211753#27

23. Thüringer Enteignungsgesetz (ThüEG). (1994, März 23). Retrieved from http://landesrecht.thueringen.de/jportal/;jsessionid=D6083B798927969A7AEA6B9DFF615060.jp11?quelle=jlink&query=EnteigG+TH&psml=bsthueprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-EnteigGTH1994rahmen

24. Niedersächsisches Enteignungsgesetz (NEG). (1981, April 6). Retrieved from http://www.nds-voris.de/jportal/;jsessionid=F776CA2C67ED795C4D5A8C33B6D901CF.jp28?quelle=jlink&query=EnteigG+ND&psml=bsvorisprod.psml&max=true&aiz=true#jlr-EnteigGNDpP30

25. Gesetz über das Verfahren in Expropriationsfällen des Fürstentums Liechtenstein. (1887, August 23). Retrieved from https://www.gesetze.li/konso/1887004000

26. Schmidt-Assmann, E. (ed.), Badura, P., Breuer, R., Danwitz, T. von, Huber, P. M., Krebs, W., Kunig, P., Röhl, H. C., Schoch, F. (2005). Besonderes Verwaltungsrecht. Berlin: der Gruyter Recht.

27. Brandt, J., Sachs, M. (Hrsg.). (2009). Handbuch Verwaltungsverfahren und Verwaltungsprozess (3., neu bearbeitete und erweiterte Auflage). Heidelberg: C. F. Müller.

28. Kley, A. (1998). Grundriss des Liechtensteinischen Verwaltungsrecht (Liechtenstein, Politische Schriften, Bd. 23). Vaduz, Liechtenstein: Liechtensteinische Akad. Ges.

29. Turegg, K. E., Kraus, E. (ed.). (1962). Lehrbuch des Verwaltungsrechts (4-te Auflage). Berlin: Walter de Gruyter & Co.

30. Wille, H. (2004). Liechtensteinisches Verwaltungsrecht: Ausgewählte Gebiete (Vol. 38, Liechtenstein Politische Schriften). Schaan, Liechtenstein: Verl. der liechensteinischen Gesellschaft.

31. Dudnyk D. V. (2015). Vidchuzhennia zemelnykh dilianok dlia suspilnykh potreb: tsyvilno-pravovyi aspekt [Alienation of land for public needs: civil law aspect]. [Thesis for the Degree of Doctor of Law, V. N. Karazin Kharkiv National University]

Received: 13/10/2020
1st Revision: 09/11/2020
Accepted: 20/11/2020

A. Antonenko, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EXPROPRIATION AGREEMENT: FOREIGN EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article addresses the issue on the determination of ways to improve the legal regulation for contractual relations of purchasing private property for public needs, based on the European experience in regulating expropriation. To achieve it, general and special methods of scientific knowledge have been used, including system-structural, structural-logical, comparative-legal, deduction, induction, analysis, synthesis, etc.

The necessity of appreciation of the European experience of legal regulation of expropriation to optimize Ukrainian legislation in this area is emphasized. The article establishes the issue concerning the sameness of two legal tools, namely the contract of purchase of private property for public needs under Ukrainian law, as a general idea, which is now implemented through civil law agreements, and the expropriation agreement in several European states (Germany, Switzerland, and Liechtenstein).

The advisability of expropriation agreement implementation into legislation and legal practice is substantiated; in this regard, expropriation agreement is considered as the special contract destined exclusively for regulation of purchase of private property for public needs. The author also suggests applying European approch to entitling the contract of purchasing of private property for public needs and identifying its terms; Expropriation Contract as a title is proposed. The article highlights the advantages of Expropriation Contract as a title.

The amendments to the Law of Ukraine "On the alienation of land and other real estate located on them, which are in private ownership, for public needs or for reasons of public necessity" according to European experience and author's examination are proposed. The author also recommends to change the name of the purchasing procedure to the procedure for voluntary expropriation (or voluntary alienation of private property for public needs).

Keywords: purchase of private property for public needs, expropriation, voluntary expropriation, alienation of private property for public needs or for reasons of public necessity, contract of purchase of private property for public needs, expropriation agreement, European experience.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies, 2020; 4 (115): 9-13
УДК: 349.2
DOI: https:doi.org/10.17721/1728-2195/2020/5.115-2

ISSN 1728-2195
© Taras Shevchenko National University of Kyiv, Publishing center "Kyiv University", 2020

Т. Вахонєва, д-р юрид. наук, проф.
ORCID ID: 0000-00002-3495-3622
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПІДТРИМАННЯ ВИКОНАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСНОВІ ЯК ФУНКЦІЯ ТРУДОВОГО ПРАВА

Досліджено основні складові професійної діяльності як ознаки трудових правовідносин. Встановлюється значущість трудового права та його механізмів у сфері підтримання належного професійно-кваліфікаційного рівня працівників під час виконання ними трудових обов'язків. Обґрунтовується зв'язок норм трудового права з нормами законодавства про освіту, визначається значення професійних стандартів у ході його формування. Підтримання належного професійно-кваліфікаційного рівня працівників визнається особливою та важливою функцією трудового права, що обумовлює розширення предмета трудового права та появу нових інститутів трудового права. Результатом належного забезпечення нормами трудового права виконання роботи на професійній основі є отримання якісного матеріального й інтелектуального продукту широким колом споживачів.

Ключові слова: професійність, професія, посада, кваліфікація, професійний стандарт, професійні якості, функція трудового права, компетентність.

ВСТУП. Правове регулювання трудових правовідносин здійснюється багатьма нормативними актами (міжнародними актами, національними законами та підзаконними актами), однак вирішальну роль для визначення основної концепції трудового права як відносно масштабної та самостійної галузі права має Кодекс законів про працю України, який був прийнятий ще 1971 р. Звичайно, трудове законодавство у процесі побудови ринкової економіки, під впливом світової глобалізації та за умови науково-технічного прогресу постійно змінюється. Останнім часом йдеться про необхідність масштабного реформування трудового законодавства. Однак існуючі підходи та пропозиції щодо змісту реформ є хаотичними та суперечливими. Протягом багатьох років, у процесі розробляння й апробації перебував новий трудовий кодекс, який, хоча кардинально і не змінював фундаментальних положень трудового права, у багатьох його інститутах детально визначав матеріальні та процедурні особливості порядку врегулювання окремих відносин, охоплював деякі нові відносини, пов'язані із трудовою діяльністю та реалізацією працівниками своїх професійних здібностей, забезпечував можливість диспозитивно, гнучкіше врегулювати відповідні відносини. Викладені у проєкті Трудового кодексу України нормативні положення покликані забезпечити виконання відповідною галуззю своїх функцій, установлених міжнародним і національним правом принципів, гарантій і стандартів, а також максимально

© Вахонєва Т., 2020